

Görsel Sanatlar Dersi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi**Content Analysis of Postgraduate Theses in the Field of Visual Arts Course****Arzu DİLEK**

Sancaktepe Niyazi Sayın Bilim ve Sanat Merkezi

arzum0626@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0829-4206>**Özet**

Bu çalışma, 2015–2025 döneminde Görsel Sanatlar Dersi alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin içerik analizini yaparak alanın eğilimlerini, yöntemsel tercihlerini ve üretim profillerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) veri tabanında “Görsel Sanatlar Dersi” anahtar sözcüğü ile tarama yapılmış ve değerlendirmeye alınan örneklem 53 lisansüstü tezen oluşmaktadır.

Araştırma nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi çerçevesinde yürütülmüştür. İncelenen değişkenler arasında tezlerin yayımlanma yılları, yazıldıkları diller, kullanılan araştırma yöntemleri, veri toplama araçları ve tez türleri (yüksek lisans/doktora) yer almıştır. Elde edilen veriler tablo ve grafiklerle sayısallaştırılarak yüzdelik dağılımlar hâline getirilmiştir. Başlıca Bulgular: Örneklem büyüklüğü: Toplam 53 tez. Yıllara göre dağılım: En çok tez 2019’da (%24,53) hazırlanmış; 2018 ve 2022 %11,32, 2024 %16,98 oranlarıyla takip etmiştir. En düşük üretimin olduğu yıl 2020 (%1,89) olarak tespit edilmiştir. Yazım dili: Tüm çalışmalar (%100) Türkçe yazılmıştır; İngilizce ya da başka yabancı dilde tez bulunmamıştır. Araştırma yöntemi: Nitel yöntemler baskın olup 34 tez (%64,15) nitel; 12 tez (%22,64) nicel; 7 tez (%13,21) karma yöntem kullanmıştır. Veri toplama araçları: En yaygın araç görüşme olup 34 çalışmada kullanılmış; ölçek 12 çalışmada; ölçek + görüşme birlikte 7 çalışmada yer almıştır. Tez türleri: 49 yüksek lisans tezi ve 4 doktora tezi (2015, 2017, 2018, 2024) olarak dağılmıştır; doktora çalışmaları sayıca sınırlıdır. Çalışma, görsel sanatlar eğitimi alanında lisansüstü üretimin büyük oranda ulusal düzeyde ve nitel ağırlıklı olduğunu göstermektedir. 2020’deki belirgin düşüş pandemi kaynaklı kısıtlamalarla ilişkilendirilmiş; uygulama merkezli bir alan olması nedeniyle uzaktan eğitimin tez üretimini olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca, lisansüstü tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde yoğunlaşması, doktora düzeyindeki çalışma azlığına dikkat çekmektedir. Makale, bulguları literatürdeki ilgili çalışmalara (ör. Allahverdiyev, Mamur, Özer ve diğ.) referans vererek karşılaştırmıştır. Araştırma sonuçları, görsel sanatlar eğitimi alanında doktora düzeyindeki çalışmaların artırılmasının, uluslararası görünürlük ve etkileşimi güçlendirmek amacıyla İngilizce tezlerin teşvik edilmesinin, metodolojik çeşitliliğin desteklenerek portfolyo gibi nitel veri

kaynaklarının daha etkin kullanılmasının ve pandemi benzeri kesintilere karşı uygulama temelli araştırmaların sürdürülebilirliğini sağlayacak modellerin geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar Dersi, Lisansüstü Tezler, İçerik Analizi, Sanat Eğitimi, Araştırma Eğilimleri.

Abstract

This study aims to reveal trends, methodological preferences, and production profiles in graduate theses prepared in the field of Visual Arts Education during the 2015–2025 period through a content analysis. The Council of Higher Education’s National Thesis Center (YÖK Thesis) database was searched using the keyword “Görsel Sanatlar Dersi (Visual Arts Course),” and the sample comprised 53 graduate theses. The research was conducted within the framework of content analysis, a qualitative data analysis method. Examined variables included year of publication, language of the theses, research methods used, data collection instruments, and thesis types (master’s/doctoral). Obtained data were tabulated and visualized with tables and charts after conversion to percentage distributions.

Key findings: Sample size: 53 theses. Distribution by year: the largest share of theses was completed in 2019 (24.53%), followed by 2018 and 2022 (each 11.32%) and 2024 (16.98%); the lowest production occurred in 2020 (1.89%). Language: all studies (100%) were written in Turkish; no theses were found in English or other foreign languages. Research methods: qualitative methods dominated (34 theses; 64.15%), followed by quantitative (12 theses; 22.64%) and mixed methods (7 theses; 13.21%). Data collection instruments: interviews were the most frequently used instrument (34 studies); questionnaires/scales were used in 12 studies; and a combination of scale and interviews appeared in 7 studies. Thesis types: 49 master’s theses and 4 doctoral theses (2015, 2017, 2018, 2024), indicating a limited number of doctoral works.

The study demonstrates that graduate production in visual arts education is largely national in scope and dominated by qualitative approaches. The marked decline in 2020 is attributed to COVID-19–related restrictions, which particularly affected practice-based fields by hindering access to ateliers and data collection. Additionally, the predominance of master’s theses highlights the relative scarcity of doctoral-level research in the field. The findings are compared with relevant literature (e.g., Allahverdiyev, Mamur, Özer et al.). The results indicate the importance of increasing doctoral-level research in visual arts education, encouraging English-language graduate studies to enhance international visibility and interaction, supporting methodological diversity (including quantitative and mixed approaches) and the effective use of qualitative data sources such as

portfolios, and developing models and infrastructure to sustain practice-based research against pandemic-like interruptions.

Keywords: Visual Arts Course; Graduate Theses; Content Analysis; Art Education; Research Trends.

1.Giriş

Eğitim, bireyin doğumundan yaşamının sonuna kadar süren süreçte, doğrudan ya da dolaylı biçimde kazandığı bilgi, beceri, tutum ve değerlerin bütünüdür. Birey, bu kazanımları hem aile ve toplum aracılığıyla informal biçimde hem de planlı ve programlı ortamlarda formal yollarla elde edebilir. Planlı ve sistematik biçimde yürütülen eğitim süreci, temel eğitim aşamasıyla başlayıp giderek özelleşen bir yapıya dönüşmektedir. Bu planlı ve programlı eğitim süreci içerisinde **sanat eğitimi**, önemli ve vazgeçilmez bir alan olarak öne çıkar. Sanat eğitimi, bireyin kişilik gelişiminin temel bileşenlerinden biridir. Bunun yanı sıra bireyin kendini ifade etme yeteneğini güçlendirir, estetik duyarlılığını geliştirir, eleştirel düşünme becerilerini destekler ve empati kurma kapasitesini artırır. Aynı zamanda sanata ve sanatçıya değer verme bilincini kazandırır, yaratıcı düşünmeyi teşvik eder, bireyin karşılaştığı problemlere özgün çözüm yolları geliştirmesine olanak tanır. Bununla birlikte sanat eğitimi, farklı disiplinlerle etkileşim kurarak bireyin sanat aracılığıyla öğrenme deneyimlerini zenginleştirmesini sağlar (Alakuş & Mercin, 2020)

Sanat eğitimi, bireye belirlenen amaçlar doğrultusunda belirli sanatsal davranış ve becerilerin kazandırılmasını hedefleyen bir süreçtir. Bu süreç, toplumun sosyal, kültürel ve siyasal yapısının biçimlenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Sanatın gelişimi ve yönlendirilmesinde en belirleyici unsur ise eğitimidir. Uçan’a (1990) göre sanat eğitiminin merkezinde bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlarıyla bir bütün olarak ele alınan insan yer almaktadır. Okul, sanat eğitiminin sistemli biçimde yürütüldüğü en kapsamlı ortam olmakla birlikte, bireyin kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemden itibaren sanat eğitiminin doğru biçimde verilmesi büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla sanat eğitimi, bireyin bebeklik döneminden başlayarak yaşam boyu süren bir öğrenme ve gelişim süreci olarak değerlendirilebilir (Öztürk, 2024:3).

Alan yazında sanat eğitiminin, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine doğrudan katkı sağladığı ifade edilmektedir (Artut, 2013; Kırıçoğlu, 2005; San, 2003). Yaratıcılık, 21. yüzyılın bilgi temelli toplumlarında yaşam boyu öğrenmenin temel bir gerekliliği olarak öğrencilerde geliştirilmesi gereken öncü bir beceri niteliğindedir (Piiorto, 2011). Doğuştan var olan bu potansiyel, uygun biçimde düzenlenmiş eğitim ortamları aracılığıyla geliştirilebilir (Schmid, 2005). Bu bağlamda okullarda yürütülen **görsel sanatlar dersi**, bireylerin yaratıcı düşünme süreçlerini desteklemede özel bir öneme sahiptir. Görsel sanatlar dersi; yaratıcı sürecin incelenmesi, analiz edilmesi ve keşfedilmesi, sanatın temel elemanları ile tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel ve çağdaş materyallerin kullanılarak özgün ürünler ortaya konulması, görsel sanat dilinin geliştirilmesi ve sanatın anlamı ile değerinin sorgulanmasına odaklanmaktadır (MEB, 2013). Bu yönüyle ders, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerinin bütüncül biçimde etkileşim kurmasını sağlayarak duygu ve düşüncelerinin estetik bir biçimde biçimlenmesine katkıda bulunmaktadır (Şahin, 2015). San'a (2003) göre, öğrencilerde sanat bilincinin gelişimini destekleyen bu dersin, erken yaşlardan itibaren planlı ve sistematik bir biçimde verilmesi gerekmektedir (Aktaran, Fidan & Fidan, 2016:160).

Sanat eğitimi, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimini bir bütün olarak destekleyerek yaratıcı düşünme, estetik duyarlılık ve eleştirel bakış açısı kazandırma açısından büyük önem taşımaktadır. Görsel sanatlar dersi ise bu sürecin okul ortamlarında sistematik biçimde yürütülmesini sağlayan en temel araçlardan biridir. Dolayısıyla bu ders, bireyin sanatsal ifade gücünü geliştirmenin yanı sıra, onun öğrenme deneyimlerini zenginleştiren bir alan olarak eğitim sisteminde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak görsel sanatlar eğitiminin etkisini, kapsamını ve yönelimlerini anlamak, yalnızca uygulama süreçleriyle değil, aynı zamanda bu alanda yapılan akademik çalışmaların incelenmesiyle mümkündür.

Bu doğrultuda, bu araştırmanın temel amacı, 2015–2025 yılları arasında görsel sanatlar dersi alanında hazırlanmış lisansüstü tezleri belirli değişkenler açısından inceleyerek alandaki eğilimleri, yönelimleri ve metodolojik tercihleri ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında tezler; yayımlanma

yılları, yazıldıkları diller, kullanılan araştırma yöntemleri, veri toplama araçları ve tez türleri (yüksek lisans veya doktora) gibi değişkenler açısından analiz edilmiştir. Bu inceleme, görsel sanatlar eğitimi alanındaki akademik üretimin son onbir yıldaki gelişimini sistematik biçimde ortaya koyarak, alan yazına hem betimleyici hem de yönlendirici bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2.Yöntem

2.1.Araştırmanın Modeli

Görsel sanatlar dersi üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada, **nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi** kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallar çerçevesinde yapılan sistematik kodlamalar aracılığıyla, metinlerde yer alan ifadelerin daha küçük ve anlamlı kategoriler altında toplanmasını sağlayan **objektif ve yinelenebilir bir analiz yöntemi** olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008; akt. Çamur, 2023:122). Bu yöntem, belirli içeriklerin çeşitli değişkenler açısından sistematik ve tarafsız biçimde incelenerek yorumlanmasını amaçlar. Başka bir ifadeyle, belirli bir alan ya da konuya ilişkin metinlerde yer alan kelime, kavram veya temaların **nicel ve nitel boyutlarıyla çözümlenmesini** sağlayan bir yöntemdir (Berelson, 1952; Seggie ve Bayburt, 2015; akt. Allahverdiyev, 2020:62).

2.2.Tarama Ölçütleri

Bu çalışmada, **Görsel Sanatlar Dersi** alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarına ulaşmak amacıyla, **Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez)** veri tabanının arama motoruna “*Görsel Sanatlar Dersi*” anahtar kelimesi girilerek ilgili tezler taranmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, 2015–2025 yılları arasında **Görsel Sanatlar Dersi** alanında hazırlanmış lisansüstü tezler belirli değişkenler doğrultusunda sistematik olarak incelenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler; tezlerin yayımlanma yılları, yazıldıkları diller, kullanılan araştırma yöntemleri, veri

toplama araçları, veri analiz teknikleri ve tez türleri (yüksek lisans veya doktora) gibi değişkenler temelinde **tablolarla aktarılmış**, sayısallaştırılmış ve **yüzdelik dağılımları** hesaplanarak tablolar ve grafikler aracılığıyla görselleştirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

3.1. Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Yıla Göre Dağılımı

Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Yıla Göre Dağılımı

Araştırma Yılları	Lisansüstü Tez Sayısı	Yüzdelik %
2015	2	3,77 %
2016	3	5,66 %
2017	3	5,66 %
2018	6	11,32 %
2019	13	24,53 %
2020	1	1,89 %
2021	3	5,66 %
2022	6	11,32 %
2023	5	9,43 %
2024	9	16,98 %
2025	2	3,77 %
Toplam	53	%100

Görsel sanatlar dersi alanında 2015–2025 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla tez çalışmasının **2019 yılında (%24,53)** tamamlandığı görülmektedir. 2019 yılını sırasıyla **2024 yılı (%16,98)** ve **2018 ile 2022 yılları (%11,32)** takip etmektedir. Bu veriler, özellikle 2018–2020 yılları arasında tez sayısında belirgin bir artış yaşandığını, ardından ise kısmen dalgalı bir dağılımın gözlemlendiğini göstermektedir. En az tez çalışmasının yapıldığı yılın ise **2020 (%1,89)** olduğu belirlenmiştir.

3.2.Yayınlandıkları Dillere Göre Dağılımı

Şekil 1. Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Dillere Göre Dağılımı

Çalışmaların yayınlandıkları dillere göre dağılımı incelendiğinde, 2015–2025 yılları arasında görsel sanatlar dersi eğitimi alanında hazırlanan toplam 53 lisansüstü tezin tamamının (%100) Türkçe olarak yazıldığı görülmektedir. İngilizce ya da diğer yabancı dillerde hazırlanmış herhangi bir teze rastlanmamıştır.

642

3.3. Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

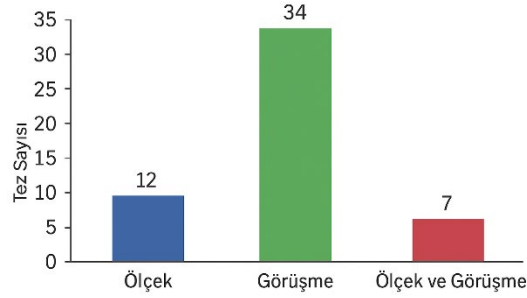
Araştırma Yöntemleri	Makale Sayısı	Yüzdelik %
Nitel	34	% 64,15
Nicel	12	% 22,64
Karma	7	% 13,21
Toplam	53	% 100

Görsel sanatlar eğitimi alanında 2015–2025 yılları arasında yapılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımlar incelendiğinde, en fazla kullanılan yöntemin

nitel araştırma yöntemi (%64,15) olduğu belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemini nicel yöntemler (%22,64) ve karma yöntemler (%13,21) takip etmektedir.

3.4. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Dağılımı

Şekil 2. Veri Toplama Araçlarının Dağılımı

Şekil 2. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının

Görsel sanatlar eğitimi alanında 2015–2025 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı incelendiğinde, en fazla kullanılan veri toplama aracının **görüşme yöntemi (34)** olduğu belirlenmiştir. Görüşme yöntemini **ölçek (12)** ve **ölçek ile görüşmenin birlikte kullanıldığı (7)** çalışmalar izlemiştir.

3.5. Lisansüstü Tez Türlerine (Yüksek Lisans ve Doktora) Göre Dağılım

Tablo 3. Lisansüstü Tez Türlerine (Yüksek Lisans ve Doktora) Göre Dağılım

Tez Türü	Tez Sayısı
Yüksek Lisans	49
Doktora	4 (2015-2017-2018-2024)

2015–2025 yılları arasında görsel sanatlar eğitimi alanında toplam 53 lisansüstü tez çalışması yürütülmüştür. Bu tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans düzeyindeki çalışmalar (n=49) oluşturmaktadır. Doktora düzeyinde ise yalnızca dört çalışma yapılmıştır. Doktora tezlerinin 2015,

2017, 2018 ve 2024 yıllarında gerçekleştirilmiş olması, bu dönemde doktora düzeyinde yapılan araştırmaların belirli yıllarda yoğunlaştığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, yüksek lisans tezlerinin sayıca baskın olduğu, doktora tezlerinin ise sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

2015–2025 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla tez çalışmasının 2019 yılında (%24,53) tamamlandığı, bu yılı sırasıyla 2024 (%16,98) ile 2018 ve 2022 (%11,32) yıllarının izlediği görülmektedir. Veriler, özellikle 2018–2020 yılları arasında tez sayısında belirgin bir artış yaşandığını, ardından ise kısmen dalgalı bir dağılımın gözlemlendiğini ortaya koymaktadır. En az tez çalışmasının yapıldığı yılın ise 2020 (%1,89) olduğu belirlenmiştir. Bu düşüş, 2020 yılında ortaya çıkan COVID-19 pandemisinin etkileriyle yakından ilişkilendirilebilir. Pandemi sürecinde eğitim kurumlarında zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiş, bu durum özellikle uygulamalı alanlarda araştırma yürütmeyi ve veri toplamayı güçleştirmiştir. Görsel sanatlar eğitimi, doğası gereği etkileşim ve uygulama temelli olduğundan, öğrencilerin ve araştırmacıların atölye ortamlarına erişememesi, uygun çalışma koşullarının sağlanamaması ve materyal teminindeki güçlükler lisansüstü tez üretimini olumsuz yönde etkilemiştir. Nitekim öğretmen görüşleri de uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını, ancak koşullar gereği en uygun çözüm olduğunu vurgulamaktadır (Bennett et al., 2020). Bununla birlikte, uzaktan eğitimin teknolojiye dayalı yapısı, her öğrencinin eşit teknolojik imkânlara sahip olmaması, altyapı yetersizlikleri ve çevrim içi katılım sorunları gibi etkenler, eğitimde fırsat eşitsizliğini artırmış ve öğrenme sürecinin niteliğini düşürmüştür (Yılmaz et al., 2020; Arık, 2020; Karadağ & Yücel, 2020). Bu bağlamda, 2020 yılında görsel sanatlar alanında lisansüstü tez sayısındaki belirgin düşüşün, pandemi sürecinin yol açtığı eğitimsel, teknolojik ve altyapısal kısıtlamalardan kaynaklandığı söylenebilir (Özdemir & Özdemir, 2023: 175-176).

Çalışmaların yayınlandıkları dillere göre dağılımı incelendiğinde, 2015–2025 yılları arasında görsel sanatlar eğitimi alanında hazırlanan toplam 53 lisansüstü tezin tamamının (%100) Türkçe

olarak yazıldığı belirlenmiştir. İngilizce ya da diğer yabancı dillerde hazırlanmış herhangi bir teze rastlanmamıştır. Bu bulgu, görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan lisansüstü araştırmaların büyük ölçüde ulusal düzeyde gerçekleştirildiğini ve çalışmaların uluslararası akademik paylaşım açısından sınırlı kaldığını göstermektedir. Benzer biçimde, **Allahverdiyev (2020)** tarafından sanat eğitimi alanında yapılan araştırmada da en fazla yayın yapılan dilin Türkçe (%59) olduğu, İngilizce yayın oranının ise %19 düzeyinde kaldığı tespit edilmiştir. Her iki araştırmanın bulguları birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de sanat ve eğitim alanlarında akademik üretimin büyük ölçüde ana dilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum, alanın kültürel ve pedagojik bağlamının yerel dinamiklerle yakından ilişkili olmasının yanı sıra, araştırmacıların ulusal akademik çevrelere hitap etme eğiliminden de kaynaklanabilir. Bununla birlikte, görsel sanatlar eğitimi alanında uluslararası görünürlüğün ve etkileşimin artırılabilmesi için İngilizce dilinde yürütülen lisansüstü tez ve yayınların desteklenmesi önem arz etmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi alanında 2015–2025 yılları arasında yapılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımlar incelendiğinde, en fazla kullanılan yöntemin **nitel araştırma yöntemi (%64,15)** olduğu belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemini **nicel yöntemler (%22,64)** ve **karma yöntemler (%13,21)** takip etmektedir. Bu bulgu, görsel sanatlar eğitimi alanındaki lisansüstü çalışmaların çoğunlukla **yorumlayıcı, derinlemesine ve betimsel yaklaşımlara** dayandığını göstermektedir. Görsel sanatlar disiplininin doğası gereği, yaratıcı süreçlerin, bireysel deneyimlerin ve sanatsal ifadelerin analizine olanak tanıyan nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesi beklenen bir durumdur. Bununla birlikte, **nicel ve karma yöntemlerin** de belirli oranda kullanılması, araştırmacıların son yıllarda görsel sanatlar eğitimine ilişkin konuları **ölçülebilir verilerle destekleme ve nitel bulgularla birlikte değerlendirme** eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu durum, alanın metodolojik çeşitliliğe açık olduğunu ve lisansüstü tezlerde **farklı araştırma yaklaşımlarının bir arada kullanıldığını** ortaya koymaktadır.

Bu bulgu, **Mamur (2012)** tarafından yapılan çalışmayla da örtüşmektedir. Mamur’un araştırmasında, son yıllarda sosyal bilimlerde nitel araştırma desenlerinin kullanımının giderek

arttığı, görsel sanatlar eğitiminin de bu eğilimden etkilendiği belirtilmiştir. Çalışmada, sanat eğitiminde portfolyoların yalnızca ölçme ve değerlendirme aracı olarak değil, aynı zamanda nitel araştırmalarda veri kaynağı olarak kullanılabileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, portfolyoların nitel araştırmalarda derinlemesine analiz ve yorum olanağı sağlayan önemli dokümanlar olduğu ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, görsel sanatlar eğitimi alanında nitel yöntemlerin tercih edilmesinin gerekçesini desteklemekte ve bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Ancak, **Allahverdiyev (2020)** tarafından yapılan çalışmada farklı bir eğilim gözlenmiştir. Söz konusu araştırmada, görsel sanatlar eğitimiyle ilgili son beş yıl içinde yayımlanan makalelerde en fazla kullanılan yöntemin nicel araştırma yöntemi (%46) olduğu, bunu nitel (%37,8) ve karma (%16,2) araştırma yöntemlerinin takip ettiği belirlenmiştir. Bu durum, lisansüstü tezlerle makalelerin yöntem tercihleri arasında farklılıklar olabileceğini göstermekte; tez çalışmalarında derinlemesine analizlere dayalı nitel yaklaşımlar tercih edilirken, makalelerde daha çok ölçülebilir veriler sunan nicel araştırma yöntemlerinin öne çıktığını ortaya koymaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi alanında 2015–2025 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı incelendiğinde, en fazla kullanılan veri toplama aracının **görüşme yöntemi (%64,15)** olduğu belirlenmiştir. Görüşme yöntemini **ölçek (%22,64)** ve **ölçek ile görüşmenin birlikte kullanıldığı (%13,21)** çalışmalar izlemiştir. Bu durum, görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan tezlerin büyük oranda **nitel araştırma yaklaşımına dayalı** olarak yürütüldüğünü göstermektedir. Görüşme yönteminin yaygın kullanımı, araştırmacıların sanat eğitimi süreçlerini, bireysel deneyimleri ve yaratıcı uygulamaları **derinlemesine anlamaya** yönelik eğilimde olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, ölçek veya karma veri toplama araçlarının belirli bir oranda tercih edilmesi, alanda **nicel verilerin de dikkate alınmaya başlandığını** ve araştırma yöntemlerinde **çeşitliliğin arttığını** göstermektedir.

Söz konusu literatürde, görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan araştırmalarda da benzer biçimde görüşme gibi nitel veri toplama araçlarının sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Özellikle Mamur (2012), sanat eğitimi araştırmalarında nitel araştırma yöntemlerinin ve doküman analizlerinin

önemine dikkat çekmiş; Ibáñez (2018), görsel araştırma metodolojileri çerçevesinde nitel ve karma yaklaşımların sanat eğitimi alanındaki bilgi üretimine katkı sağladığını vurgulamıştır. Ayrıca Dilmaç ve Kınık (2020) tarafından gerçekleştirilen öğretmen görüşlerine dayalı çalışmada da görüşme tekniğinin temel veri toplama aracı olarak benimsenmiş olması, bu çalışmada elde edilen “görüşme yönteminin %64,15 oranla en çok kullanılan veri toplama aracı olduğu” bulgusuyla örtüşmektedir. Bu doğrultuda, görsel sanatlar eğitimi alanında yürütülen tezlerin nitel yöntemlere yönelimi, literatürdeki genel eğilimlerle paralellik göstermektedir.

2015–2025 yılları arasında görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi sonucunda, toplam 53 tez çalışmasının yürütüldüğü belirlenmiştir. Bu tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans düzeyindeki araştırmalar (n = 49) oluştururken, doktora düzeyinde gerçekleştirilen çalışmaların sayısı yalnızca dörtle sınırlı kalmıştır. Doktora tezlerinin 2015, 2017, 2018 ve 2024 yıllarında yapılmış olması, bu dönemde doktora araştırmalarının belirli yıllarda yoğunlaştığını göstermektedir. Elde edilen bulgular, görsel sanatlar eğitimi alanında yüksek lisans düzeyindeki araştırmaların doktora düzeyine kıyasla çok daha yaygın yürütüldüğünü ortaya koymaktadır.

647

Alan yazında yer alan çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir. Özer, Eren ve Yazar (2013) tarafından 1992–2012 yılları arasında sanat eğitimi alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmada, çalışmaların %82,62’sinin yüksek lisans düzeyinde, yalnızca %16,20’sinin doktora düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, alanda doktora düzeyinde yapılan araştırmaların sayıca sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca söz konusu çalışmada, tezlerin büyük oranda “Eğitim-Öğretim ve Güzel Sanatlar” konuları çerçevesinde yürütüldüğü ve en yoğun alanın Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlar, görsel sanatlar eğitimi alanında doktora düzeyinde yapılan araştırmaların artırılması gerektiği yönündeki bu çalışmanın bulgularını desteklemekte ve alanın araştırma çeşitliliğinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç ve öneriler:

- Görsel sanatlar eğitimi alanında **doktora düzeyinde** araştırmaların artırılması gerektiği;
- Uluslararası görünürlük ve etkileşimin yükseltilmesi için **İngilizce** lisansüstü çalışmaların teşvik edilmesi;
- Metodolojik çeşitliliğin (nicel ve karma yaklaşımların) desteklenmesi, portfolyo ve benzeri nitel veri kaynaklarının nitel araştırmalarda etkin kullanımı;
- Pandemi benzeri kesintilere karşı uygulama merkezli araştırmaların sürdürülebilirliğini sağlayacak model ve altyapı geliştirilmesi.

KAYNAKÇA

- Allahverdiyev, M. (2020). Görsel sanatlar eğitime yönelik yapılmış olan akademik çalışmaların içerik analizi. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 60–65.
- Ayaydın, A., Vural, D. Ü., Tuna, S., & Yılmaz, M. G. (2011). Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi.
- Çamur, H. (2023). Okul müdürlerinin informal öğrenme stillerinin belirlenmesi ve öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşlukları ile yetkinlik temelli iş performansı algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Doktora tezi, İstanbul Okan Üniversitesi].
- Dilmaç, S., & Kınık, M. (2020). Teachers' views on the effectiveness of visual arts education. Research on Education and Psychology (REP), 4(2), 194–207.
- Fidan, B., & Fidan, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi kavramına ilişkin metaforik algıları. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2).
- Ibáñez, A. M. (2018). Sanat eğitimi alanında görsel araştırma metodolojileri: Kavramsal analiz ve belirli teorik referans çerçevesi. Öğretmen Eğitimi ve Eğitimciler Dergisi, 7(1), 75–93.

- Mamur, N. (2012). Görsel sanatlar eğitiminde nitel araştırma için bir belge: Portföy. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 194–207. <https://doi.org/10.15390/ES.2012.1061>
- Özdemir, H., & Önder Özdemir, N. (2023). COVID-19 sürecinde öğretmen gözüyle uzaktan eğitim. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 160–178. <https://doi.org/10.21666/muefd.1199832>
- Özer, B., Eren, A., & Yazar, T. (2013). 1992–2012 yılları arasında güzel sanatlar eğitimi alanında Türkiye’de yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi [Analysis of graduate thesis papers in Turkey in the field of fine arts education between 1992 and 2012]. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), 497–510.
- Öztürk, M. (2024). Görsel sanatlar dersi ürün oluşturma sürecinde üstbiliş stratejilerinin belirlenmesi [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi].
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.